

Modificările sistemului internațional. Continuitate și schimbare în activitățile de intelligence

Karin MEGHEȘAN

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

Different approaches to intelligence during the Cold War and contemporary intelligence come both from different characteristics in activity, and from various changes in the international environment. The new (kind of) intelligence is nothing but the effect of these changes and it faithfully reflects the states' capacity to adapt and develop in an external environment characterized by uncertainty. This essay reviews some of the problems intelligence services have to face both at a theoretical-doctrinal level and at a practical level. I consider these problems to be only a part of the effects triggered by the changes in the organization and functioning of the international system.

Puține generații au avut șansa (sau ghinionul) „de a trăi vremuri atât de interesante”. Foarte rar, în istoria ultimelor patru secole, schimbările la nivelul organizării sistemului internațional s-au succedat cu o asemenea repeziciune și au căpătat profunzimi neexperimentate până acum și mai ales nepronozate vreodată.

Cea de-a doua jumătate a secolului trecut, perioadă cunoscută mai ales sub numele de „război rece”, cu toată complexitatea și mutațiile produse, cu toată teama nucleară și conflictele ideologice, cu toate revoluțiile, mai marile sau mai micile conflicte izbucnite de jur împrejurul pământului, pare astăzi o scurtă perioadă de acalmie, o liniște dinaintea furtunii. O furtună a schimbărilor la nivelul alianțelor, organizațiilor, la

nivelul finanțelor mondiale, la nivelul mediului și al climei, al valorilor, al credințelor, al idolilor.

Perioada ce a urmat „războiului rece”¹ a fost foarte bine caracterizată de cuvintele lui Paul Valéry: „Două lucruri amenință lumea: ordinea și dezordinea”². O ordine, în care paradoxal, rolul și funcțiile organizațiilor internaționale a fost preluat deseori de către una dintre combatantele „războiului rece”, Statele Unite, o ordine în care, legea internațională a fost deseori încălcată, o *ordine sistemică a cărei caracteristică principală este dezordinea*, atât la nivel teoretic, cât și acțional. Dezordinea sau „noua ordine mondială” a avut ca efect pe termen scurt creșterea necesității de redefinire a intereselor naționale cu accent pe latura lor axiologică, a politicilor de securitate și mai ales a restructurării și modernizării structurilor guvernamentale, statale cu responsabilități în îndeplinirea obiectivelor de interes național. Intelligence reprezintă fără doar și poate atât sursă a puterii naționale (poate una dintre cele mai importante componente intangibile ale puterii), cât și instrument al politicii externe, utilizat în vederea îndeplinirii obiectivelor de interes național. Diferențele de abordare dintre intelligence-ul „războiului rece” și intelligence-ul contemporan nu vin atât din schimbarea caracterului activității (din acest punct de vedere intelligence este una dintre cele mai „conservatoare” arii de activitate), cât din profunde schimbări ale mediului internațional. Noul intelligence nu reprezintă decât efectul acestor schimbări, dând măsura adevărată a capacităților de adaptare și sporire a puterii statelor într-un mediu exterior,

¹ Din punctul meu de vedere, „războiul rece” nu a fost încheiat pe deplin. Strategii și decidenții lumii au respectat doar un „armistițiu”, și-au redefinit interesele, și-au reconfigurat sferele de influență și mai ales și-au reconsiderat și modernizat instrumentele, mijloacele necesare cuceririi acestor sfere de influență. Pe același model se înscriu și reformele serviciilor secrete; reconfigurarea intereselor naționale vitale sau dezirabile a determinat reorientarea activității acestor servicii. Modificările apărute în abordarea securității naționale și conștientizarea faptului că aceasta nu mai este asigurată doar de componenta militară au determinat apariția unor noi domenii de interes și linii de acțiune pentru intelligence.

² Citat disponibil pe www.world-governance.org.

caracterizat în general de incertitudine.

„De la sfârșitul „războiului rece”, serviciile tot încearcă să se reformeze, dar evenimentele se pare că au luat-o, din păcate, în mod tragic, înaintea acestor încercări marcate, impregnate de timiditate, clișee și o gândire strategică sterilă”³.

Kenneth Waltz dezvoltă remarcabil ideea numărului polilor și consecințele acestor „numere” asupra politicii internaționale⁴, argumentând că o structură bipolară este mai stabilă decât o structură multipolară dominată de trei sau mai multe puteri (când se referă la bipolaritate Waltz vorbește doar despre existența a două mari superputeri).

„În sistemele multipolare, există prea multe puteri pentru a permite oricăreia dintre ele să traseze limite clare și fixe între aliații și adversarii lor, și prea puține, pentru a menține efectele abandonurilor la nivel scăzut. Acolo unde sunt trei sau mai multe puteri, flexibilitatea alianțelor menține relațiile de prietenie și de adversitate într-o stare de mobilitate, făcând ca estimarea oricăreia, cu privire la ecuația de forțe prezente sau viitoare, să fie nesigură”⁵.

Activitățile de intelligence încearcă, astăzi, să ofere estimări cât mai exacte referitoare la aceste ecuații de forțe, încearcă să reducă starea de nesiguranță caracteristică sistemului internațional actual, reprezintă și acum unul dintre cele mai importante suporturi decizionale diversificându-și nu atât metodele și mijloacele, cât aria preocupărilor, ca urmare a extinderii dimensiunilor securității naționale. Printre efectele imediate ale acestor obiective generale se numără reformele sistemelor informative, revalorizarea factorului uman (atât la nivelul surselor, cât și la cel al lucrătorilor, prin noi politici de personal), conceperea unor noi paliere de lucru pe problema intelligence atât între actorii statali, dar și între state și

³ George Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 10.

⁴ Kenneth Waltz, *Teoria Politicii Internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 181.

⁵ Ibidem. p. 229.

actori nonstatali (aici vorbim despre conexiunile⁶ interservicii într-o epocă în care competiția se poate face prin cooperare, iar cooperarea este de cele mai multe ori competitivă⁷, cât și la dezvoltarea fără precedent a intelligence-ului privat și la realizarea unor echivalențe între intelligence și diplomația clandestină sau criptodiplomație⁸) și reafirmarea importanței analizelor strategice considerate a fi „relevante pentru trasarea unui curs rațional al politicilor prin labirintul contextelor și situațiilor care structurează realitatea în dinamica sa. Analiza strategică poate elimina subiectivismul generat de percepții sau interese imediate, de ideologii neclare, aducând la lumină în zone altfel acoperite de vâlul incertitudinilor și al prejudecăților, de ceața faptelor neconcludente (...) sau a evenimentelor minore în raport cu marile mize politice”⁹.

„Simplitatea” organizării bipolare, cunoașterea și înțelegerea corectă a prietenilor și a dușmanilor au determinat și regulile unui „joc” bine și clar definit al intelligence-ului. Cunoașterea și înțelegerea acțiunilor desfășurate în perioada „războiului rece” oferă o imagine mult mai corectă asupra evoluției și viitorului activităților de intelligence. Studiul deciziilor politice trecute, al liniilor directe ale politicilor externe, al metodelor utilizate de intelligence pentru sporirea influenței, puterii și capacității de îndeplinire a

⁶ Se utilizează termenul de conexiuni pentru a defini legăturile de cooperare, colaborare, în domeniul intelligence-ului la nivel internațional. Pentru cooperarea la nivel național între diferitele agenții sau servicii secrete cu atribuții în domeniul intelligence se folosesc termenii cooperare, coordonare, integrare, termeni legați direct de conceptul comunitate de informații. În literatura de specialitate anglo-saxonă termenul utilizat pentru conexiuni este *liason* și este înțeles ca „o varietate largă de forme și grade de colaborare, dincolo de granițele naționale, între servicii guvernamentale sau neguvernamentale de intelligence.” (Westerfield, "America and the World of Liaison", în *Intelligence and National Security*, vol.11., 1996, p. 523-560).

⁷ Westerfield, op.cit., p. 552.

⁸ pentru detalii referitoare la utilizarea termenului diplomație clandestină vezi Len Scott, "Secret Intelligence, Covert Action and Clandestine Diplomacy", în *Intelligence and National Security*, vol.19, nr. 2, 2004, pp.322-341; pentru definirea criptodiplomației vezi Westerfield, loc. cit.

⁹ George, Maior, în prefața la A. Shulsky, G. Schmitt, *Războiul Tăcut*, Editura Polirom, 2008, p. 12.

intereselor naționale, în timpul „războiului rece”, constituie baza unor analize de substanță asupra continuității sau necesității schimbării comunităților de informații și activităților specifice de intelligence. Abordarea istorică, „fără obsesii ancorate în trecut” și fără a rămâne „fixați în istorie și ideologii abstracte”¹⁰ oferă pe de o parte posibilitatea de a diferenția aspectele comune și perpetue de cele efemere și inconsecvente, dar, pe de altă parte, poate da naștere distorsiunilor și erorilor de interpretare. Nu se poate întotdeauna judeca corect o decizie trecută. Studiul trecutului îți oferă ușurința judecării unui anumit gest politic, estimarea exactă a efectelor unei reacții politice, dar nu trebuie uitat că analiza unei decizii trecute nu este făcută „la cald”, sub presiunea faptelor și a timpului limitat de acțiune. Perspectiva prezentă oferă alte date, informații și alte interpretări; cel mai important aspect fiind cel al posibilității „judecării” efectelor unei anumite decizii. Ce poate părea „politically corect” pe termen scurt se poate dovedi eroare cu efecte profunde pe termen lung.

Evenimentele ultimului deceniu au readus în discursul public problematica utilității, utilizării și eficacității intelligence-ului.

În ultimii ani, schema, deja clasică, a ciclului *intelligence*: căutare→colectare→analiză→diseminare este completată cu utilizatorul *intelligence*, prezent ca nod extern procesului de *intelligence*¹¹, fără a se explica modul în care produsul finit de *intelligence* își găsește utilitatea în procesul decizional, sau modul în care acțiunea politică rezultată în urma „livrării” unei anumite informații poate declanșa la rândul ei o „reacție” având capacitate de modificare a întregului proces de *intelligence*. Ca orice sistem, sistemul *intelligence* are nevoie de autoreglare, deci de existența unui *feedback*, iar acest aspect al studiului *intelligence* a fost superficial sau unilateral studiat. Studiul reacțiilor, al deciziilor, al acțiunilor politice și măsura în care acestea pot modifica orice palier de lucru din cadrul ciclului

¹⁰ George, Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 14.

¹¹ John A., Jenny, *The need for System Analysis in the US Intelligence community*, Center for International Security and Armes Control, Stanford University, 1984, p. 7.

de *intelligence* constituie o etapă absolut necesară în încercarea de definire corectă a conceptului „intelligence”. Putem considera procesul decizional cutia neagră și *intelligence* unul dintre *input*-uri. Eficacitatea *intelligence*-ului este maximă atunci când produce o schimbare a *output*-ului (decizia și acțiunea politică) în condițiile în care toate celelalte *input*-uri rămân nemodificate. În realitate, este foarte greu de obținut această stare de funcționare a unui sistem. Și atunci cum măsurăm utilitatea, eficacitatea *intelligence*?

De cele mai multe ori utilitatea *intelligence*-ului se măsoară post factum. Studiarea cursului evenimentelor poate dovedi dacă *intelligence* a determinat o decizie politică având rezultat acțional benefic asupra intereselor naționale. Dar oare, ceea ce pare la început o decizie „*politically correct*” bazată pe un *input intelligence* valoros nu se poate transforma în eșec decizional și acțional? În literatura de specialitate, discuțiile asupra utilității *intelligence*-ului și a modului în care este legată de procesul politic decizional intern sau internațional sunt de-abia la început. Faptul că, așa cum sublinia și fostul director al CIA, R. James Woosley, „Războiul rece s-a sfârșit dar nu și istoria, nu și conflictele” – o demonstrează realitatea de zi cu zi, iar „președinții din secolul al XXI-lea, ca și predecesorii lor din perioada „războiului rece”, vor continua să considere că un sistem global de informații secrete extrem de scump este supus greșelilor, dar și indispensabil”¹².

Pornind de cuvintele lui Richard J. Aldrich¹³ „într-o lume a amenințărilor în schimbare, comunitățile de informații trebuie să înțeleagă spiritul vremii; o identificare corectă a acestuia este extrem de importantă” putem spune că spiritul acestor vremi poate fi înțeles mult mai ușor prin buna cunoaștere și înțelegere a vremurilor trecute. În ceea ce-i privește pe cei ce vor analiza și judeca mâine, schimbările de astăzi, sarcina lor este aceea de a „construi pe trecut, dar nu păcăliți de acesta, pentru a înțelege

¹² Christopher, Andrew, *CIA și Casa Albă*, București, Editura ALL, 1998, p. 484.

¹³ Richard J., Aldrich, „Stabilirea priorităților într-o lume a amenințărilor în schimbare”, în Steve Tsang, *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 311.

continuitatea și schimbarea”.¹⁴ Pentru a-l parafraza pe un alt mare specialist al relațiilor internaționale, Joseph S. Nye (2005) trebuie cu toții să ne însușim teoriile tradiționale și apoi să le adaptăm la împrejurările existente. Extrapolând, preocupările postmoderne în domeniul intelligence trebuie înțelese, studiate, dar mai ales adaptate realităților românești, începând chiar cu definirea și modelarea lexicală a termenului intelligence.

Preocupări de actualitate

În anul 1976, prim-ministrul Marii Britanii, Harold Wilson, spunea că este periculos și nefast pentru interesul general național să se discute public despre problemele de securitate și *intelligence*. „*The essential skill of a secret service is to get things done secretly and deniably*”¹⁵ (Abilitatea esențială a oricărui serviciu secret constă în desfășurarea tuturor acțiunilor în deplin secret și în afara oricăror suspiciuni privitoare la posibila sa implicare).

Democratizarea cvasigenerală a societății globale, urmare a stingerii conflictului ideologic dintre comunism și capitalism, a produs schimbări esențiale și la nivelul relației societate civilă-servicii de intelligence. Din ce în ce mai des în discursul academic referitor la intelligence apar cuvintele etică și moralitate. Oliver Cromwell spunea că „există ocazii deosebite în care anumiți oameni sunt chemați să aducă servicii deosebite națiunii pe care o slujesc, iar în ducerea la îndeplinire a acestor servicii acești oameni pot fi exceptați de la regulile obișnuite ale moralității”.¹⁶

Pentru democrațiile tinere problema eticii și a moralității este cu atât mai complexă cu cât serviciile de informații ale acestor democrații au fost nevoite, pentru o lungă perioadă de timp, să lupte pentru recâștigarea încrederii populației, a societății civile în utilitatea și eficacitatea activității de intelligence.

Acum cinci decenii, Sherman Kent¹⁷ studia pentru prima dată, într-o

¹⁴ Joseph S., Nye, *Descifrarea conflictelor*, București, Editura Antet, 2005, „Prefață”.

¹⁵ John Bruce, Lockhart (fost Director SIS), "Intelligence: A British View", în *British and American Approaches to Intelligence*, Basinsgtoke, Macmillan, 1987, p. 46.

¹⁶ Apud Michael, Quinlan, "Just Intelligence: Prolegomena to an Ethical Theory", în Harold, Shukman, *Agents for Change*, London, St. Ermin's Press, 2000, pp. 61-71.

¹⁷ Sherman, Kent, *Strategic Intelligence for America World Policy*, Princeton NJ, Princeton University Press, 1949.

manieră științifică, academică, problematica *intelligence*, în lucrarea „*Strategic Intelligence for American Foreign Policy*”. Kent a realizat pentru prima dată (1949) o delimitare clară a palierelelor de analiză a conceptului *intelligence*: *intelligence* ca formă de cunoaștere (apropierea dintre *intelligence* și epistemologie a revenit, de curând, în discursul teoretic de profil, dar de data aceasta cu accent pe activitatea de analiză și prognoză informativă¹⁸), structurile specializate care primesc, analizează și produc ulterior material informativ și, nu în ultimul rând, întreaga paletă de activități, mijloace și metode utilizate de către aceste structuri specializate.

În anii '80, doi cercetători britanici, Christopher Andrew și David Dilks vorbeau pentru prima dată de *intelligence ca dimensiune de sine stătătoare a relațiilor internaționale* subliniind obligativitatea studiului *intelligence* în acest context¹⁹. Andrew (1995) este de altfel și autorul a cărui lucrare „*For the President's eyes only*” deschide drumul studiilor de *intelligence* ca parte integrantă a analizelor proceselor decizionale în politica externă. Dacă științele politice au operat schimbări importante în conceptele și doctrinele de securitate și relații internaționale, în domeniul *intelligence* lucrurile au mers anevoios.

Necesitatea schimbărilor radicale atât în aria conceptelor, metodelor și mijloacelor, cât și în structura organizațională este dată de caracteristicile sociale, culturale și tehnologice ale secolului al XXI-lea. Fragmentarea și diversificarea amenințărilor la adresa statului națiune, apariția unor noi competitori statali pe arena globală și pericolul crescând al amenințării actorilor nonstatali trebuie să aibă ca efect atât schimbări la nivel organizațional, birocratic în serviciile secrete, cât și la nivelul percepției populare asupra *intelligence*-ului și necesității acestei arii de activitate²⁰.

¹⁸ Vezi *The International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, winter 2006-2007, nr. 4, articolul "The Intelligence Analyst as Epistemologist".

¹⁹ Christopher Andrew; David Dilks, *The Missing Dimension: Governments and Intelligence Communities in The Twentieth Century*, Urbana IL, University of Illinois Press, 1984.

²⁰ Olivier Forcade, Sebastien Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea și Informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008.

Olivier Forcade și Sebastien Laurent (2008)²¹, profesori de istorie, sunt printre primii europeni care încearcă în lucrarea lor *Serviciile secrete* să demonstreze rolul serviciilor de informații în configurarea scenei internaționale. Chiar dacă în capitolul „Serviciile de Informații în crizele internaționale” lipsesc rigurozitatea și subtilitățile unei abordări interdisciplinare a unui subiect de o deosebită profunzime, fapt ce poate reprezenta un punct de plecare pentru studii și cercetări ulterioare.

David Kahn realizează, în revista de specialitate *Intelligence and National Security*, o trecere în revistă a preocupărilor franceze, germane și spaniole din domeniu²². Obişnuţi cu abundenţa studiilor anglosaxone, cu transparenţa şi bogăţia datelor şi informaţiilor pe care aceste studii le oferă, uităm deseori faptul că pentru aceleaşi probleme se pot găsi metode diferite de rezolvare şi că, în mod cert, pentru probleme diferite este foarte important să abordezi diferit rezolvarea.

Literatura şi site-urile de specialitate abundă în studii, cercetări, legate de subiectul reformelor serviciilor de informaţii şi modele²³ pentru flexibilizarea şi eficientizarea intelligence-ului. Preocuparea pentru studiul academic al intelligence-ului nu este nouă. De la atât de frumos intitulata carte a lui Allen Dulles²⁴ (1963), *The Craft of Intelligence*, sau efortul lui Laqueur de a stabili utilitatea şi limitele intelligence-ului²⁵ şi până la noile

²¹ Olivier, Forcade; Sebastien, Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea şi Informaţia secretă în lumea modernă*, Chişinău Editura Cartier, 2008.

²² David, Kahn, "Intelligence Studies on the continent", în *Intelligence and National Security*, vol. 23, nr. 2. aprilie, 2008, pp. 249-275.

²³ Vezi modelul britanic intitulat National Intelligence Model, în studiul comandat de către Association of Chief Police Officers, modelul GISES, propus în *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, *GISES Model for Counteracting Organized Crime and Terrorism*, nr. 3/2005 sau în aceeaşi revistă de specialitate (nr. 2/2005) studiile intitulate: *A European Union Intelligence Service for confronting Terrorism şi Evaluating Intelligence. A Competency Based Model*.

²⁴ Allan, Dulles (unul dintre cei mai apreciaţi directori ai CIA, mai ales datorită înclinaţiei sale către folosirea metodelor conspirative, a acţiunilor acoperite şi a metodelor clandestine) *The Craft of Intelligence*, 1963, traducere Direcţia Învăţământ, Departamentul Securităţii Statului, 1967.

²⁵ Walter, Laqueur, *World of Secrets, The Uses and Limits of Intelligence*, New York, Basic Books, 1985.

aparitii editoriale (Shulsky, Schmitt, Durandin, Forcade, Laurent, 2008)²⁶ metodele, mijloacele și activitățile serviciilor de informații au fost prezentate sub diferite forme și publicului neavizat. Necesitatea restructurării serviciilor de intelligence și regândirii activității specifice în funcție de noile realități ale stării de securitate națională și internațională este tratată extensiv și în revistele de specialitate (International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Intelligence and National Security, European Security, Jane's Intelligence)²⁷.

În sprijinul efortului de recunoaștere socială a *intelligence*-ului poate veni și cercetarea științifică istorică. „Agențiile de informații care își ignoră trecutul sunt la fel de vulnerabile ca indivizii care își pierd memoria” scria Christopher Andrew în anul 1997. Declasificările serviciilor de informații și posibilitatea studierii arhivelor vor permite analize riguroase ale eficacității și utilității estimărilor de *intelligence* în decizia politică și a modului în care comunitatea de informații a cules, prelucrat-analizat și diseminat informațiile. Pentru România, cercetarea istorică poate oferi șansa unei „împăcări cu trecutul”, ne poate învăța să nu repetăm greșelile trecutului, ne ajută să ne revalorizăm părțile bune, părțile de înalt profesionalism ale unei meserii ce a fost atât de blamată după anii '90. Eforturile românești în intelligence, academice sau din planul muncii informative de zi cu zi trebuie să pornească în primul rând de la înțelegerea clară a locului pe care îl

²⁶ Abram N., Schulsky și Gary J., Schmitt, *Războiul tăcut*, Iași, Editura Polirom, 2008, Catherine, Durandin – *CIA, cinci ani de furie*, Chișinău, Editura Cartier, 2008; Olivier, Forcade și Sebastien, Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea și Informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008.

²⁷ Vezi pe larg articolele: International Journal of Intelligence and Counterintelligence: *A new direction for theory building in Intelligence Studies* (nr. 4/2006), *US Intelligence Reform: Problems and Prospect* nr. 2/2006, *A European Intelligence Service in Confronting Terrorism*, nr. 2/2005, *Intelligence Reform and the Politics of Entrenchment, Learning from Intelligence Failures*, nr. 3/2005, *Romanian Intelligence Community. From an Instrument of Dictatorship to Serving Democracy*, nr. 4/2007, *Intelligence and National Security: Intelligence Sector and Information flows in CFSP*, nr. 1/2006, *The study of Intelligence in Theory and Practice*, nr. 2/2004, *Objective Intelligence or Plausible Denial: An Open Source Review of Intelligence Methods and Process*, nr. 5/2006, *Intelligence Crises Security. Lessons of History*, nr. 5/2006.

ocupăm pe scena globală. Trebuie să ne fixăm, ca națiune, interese naționale vitale pe termen lung și nu dezirabile în funcție de contextele internaționale de moment. Interesele naționale și politica externă a României trebuie gândite pe termen lung, astfel încât intelligence-ul românesc să poată acționa fără a mai suferi modificări de formă și de fond odată la câțiva ani.

Trebuie să fim conștienți de faptul că există un intelligence al marilor puteri, menit a susține eforturile acestor puteri de maximizare a influențelor globale, și există un intelligence al „restului lumii”. Statele ce nu se înscriu în lista „actorilor principali” trebuie să evite, cu dibăcie, vasalitatea în intelligence, vasalitate care în timp poate duce la erodarea capacității de îndeplinire a obiectivelor de interes național.

„În fața unui context strategic care poate suferi modificări bruște, a unei lumi în care efectele globalizării se traduc printr-o continuă schimbare a parametrilor politici, economici, sociali și de securitate la care ne raportăm, noua față a serviciilor de informații (...) este una maleabilă, una care se poate modela de la sine, cu ușurință, în funcție de misiunile și rolurile ce îi sunt atribuite”²⁸

În momentul în care nu se va mai alege soluția celui mai mic numitor comun, critica constructivă nu va mai fi întâmpinată cu suspiciune iar opinia alternativă nu va mai fi considerată „deviantă” (câteva dintre capcanele gândirii de grup²⁹), atunci putem spune cu adevărat că intelligence-ul românesc a evoluat fiind capabil de flexibilitate și adaptabilitate sporită. O altă condiție esențială a modernizării, care de

²⁸ George, Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 11.

²⁹ În 1983 Irving, Janis (*Groupthink: Psychological studies of policy decisions and fiascoes*) eticheta procesul luării deciziilor sub influența conformității atitudinale *gândire de grup - group think* și susținea ideea conform căreia cu cât este mai puternic sentimentul de „esprit de corp” – (identificare la toate palierele cognitiv, axiologic, atitudinal, comportamental cu grupul de apartenență) cu atât este mai mare pericolul ca orice punct de vedere individual critic să fie înlocuit cu gândirea de grup ce poate, la rândul ei, din cauza absenței punctelor de vedere divergente să ducă la decizii iraționale sau unilaterale. Capcanele gândirii de grup au fost menționate și de Richard J., Aldrich în S., Tsang, Op.cit. p. 328.

această dată nu ține de servicii, ci de factori legislativ-politici, este legislația. Coperarea și competiția, performanța și recunoașterea socială nu se pot obține în condițiile unor legi de acum 18 ani.

În cazul României, modelarea și adaptarea de la sine va fi posibilă atunci când structura ierarhică, birocratică greoaie va renunța la prejudecăți și stereotipii și va lăsa locul celei în care stimularea creativității și nivelul de implicare personală vor crește, expertiza și analiza specializată vor fi însoțite de pregătire practică și teoretică de înalt nivel intelectual.

O altă problemă ce constituie, în opinia mea, o piedică în calea flexibilizării și capacității sporite de adaptare a serviciilor este cea a rivalității³⁰ dintre mediile academice (cercetarea științifică) și profesionistul în intelligence, rivalitate ce nu face decât să încetinească procesul de modificare a mentalităților, de îmbunătățire a calității dezbaterilor de profil.

Indiferent de controverse, abordări conceptuale diverse, mutații de fond și de formă în activitatea de *intelligence*, asupra unui singur aspect sunt de acord profesioniștii *intelligence*, istoricii, politologii, sociologii și decidenții politici: deținerea informațiilor de valoare este la fel de importantă ca acum două mii de ani; schimbările rapide, profunde și fără sfârșit ale peisajului global necesită flexibilitate, acuratețe, capacitate sporită de previzionare, acțiune și mai ales structuri capabile să facă față noilor cerințe în *intelligence*. Abordarea academică a *intelligence-ului*, utilizarea modelelor de cercetare științifică specifice științelor sociopolitice pot reprezenta, dacă nu un sprijin pentru activitatea de zi cu zi, măcar un fundament necesar al schimbărilor doctrinare și al reducerii gradului de birocratizare inefficientă a activității serviciilor de *intelligence*. Un veteran al comunității informative americane declara: „...agențiile trebuie să-și canalizeze atenția mai puțin către căutarea brută a informațiilor și mai mult către ceea ce înseamnă o informație cu adevărat.”³⁰

Dar ce înseamnă o informație (intelligence) cu adevărat?

³⁰ Loch K., Johnson "The CIA's Weakest Link: Forget James Bond. What Our Intelligence Agencies Need are More Professors", în *Washington Monthly* iulie-august 2001, p. 6.